

EUSKAL HITZEN AKABUKO -O ETA -U ZENBAIT AUTORETAN

1984-II-29

Alfonso Irigoien

Joan den hilean lan bat moldatu nuen: “Bizkaian -o + -a elkarketa -oa egiten den eremuko hitz mailegatu arruntak azken -o eta -u bokalei dagozkielea, azentua ere gogoan harturik”. Hura ez dago autoreen izkribu zaharretarik bildurik, eremu jakin bateko hizkuntza bizitik baizik. Aurrean duzuna haren osagarri da, hain zuzen ere han tratatu ez zen alderdi hori ikusten baitu, neurri batean bederen, eta neurria, alegia, nahi den bestean zabal daiteke autore gehiagori kargu hartuz gero.

Amaierako bokalari dagokionez formak era bitara agertzen direnean elkarren parean datoz.

- abapuru**, P. Ab., 104: **abapurubac**, sagar mueta bat.
abendu, Belap., II, 14: **aventuco lehen Igantiaren aiticinian erraiteco**, baina 112: **adventu lehen Igantetic**,..., Leiz., “Kalendrera”: **advendva**.
abespelu, P. Ab., 138: **abespeluban**, baina hala ere 84: **abespeluan**.
abisu, Ax.: **abisu**.
abokatu, Belap., II, 67: **gouré avocatu içateco**.
adimendu, Leiz., 326: **adimendu**, Ax.: **adimendu**.
adio, Ax.: **adio**.
adjutu / ajutu, P. Ab., 99: **vide adjutuba**, baina Maisterrek **ajutu** erabilzen du zentzuaren aldetik ñabardura berdintsua, baina ez berdina, duela, III-garren orrialdea: **eta escupian den diocesaren pharte-batec ecin escola houn hoyetariec ajuturic ukheiten beitician**, ..., V-garren orrialdea: **haren berauren ajutiareki**, hau da, **ajutu + -a = ajutia**, hain zuzen ere X-garren mendeko glossa emilianenseetan irakur dezakegun **ajutu** hitz berbera eta Maisterrek hainbat aldiz dakarrena. Honezaz dudak agertu berri badira ere ez dut uste lekurik gelditzen denik horretarako.
adulterio, Ax.: **adulterio**.
adultero, Leiz., 298: **adulteroéc**, ergat. pl.
aho, Belap. 45: **ahoa**, P. Ab., 50: **aoz**.
aholku, Belap., 50, 51: **aholkia**.
aiduru, Belap., 35: **aiduru baitçaudian**.

- aingeru**, Leič., 451: **aingueruãc**, ergat. sing., Ax.: **aingiru**, Belap., 42: **ainguriac**. Latinez **angelus**, -i, grekozko **ànggelos** hitzetik, irakur bedi **àngelos**.
aitzinamendu, Ax.: **aitzinamendu**.
akometamendu, Ax.: **akometamendu**.
akordu, baina **akort (izan)**, Ax.: **akhordu**, **akhorduan egon**, **akhort izan**.
Ikus **desertu**, **kontentamendu eta prestu**.
akulu / akulo, P. Ab., 149: **aculu**, Leič., 224: **akuloén contra**.
akusamendu, Ax.: **akhusamendu**.
albo, P. Ab., 59: **albo**.
almorzu, P. Ab., 119: **almorzutaco**.
alokairu, Leič., 208: **alocairutic**, Ax.: **alokairu**.
alzairu, Ax.: **alzairuzko**.
amarau, Ax.: **amarau**.
amoltsu, Ax.: **amoltsu**.
amorio, Leič., 422: **amorioa**, Ax.: **amorio**.
amu, Ax.: **amu**.
amulu, P. Ab., 126: **amulu edo quirru...**, 139: **amuluba**.
anatomico, P. Ab., 53: **anatomico ona**. Latinez **anatomicus**, -i, grekozko **anatomikós** hitzetik.
animo, P. Ab., 77: **baña**, **animo**.
antzitu, P. Ab., 109: **bei antzituba**.
antzu, Ax. **antzu**.
anu (egin), Ax.: **anu**.
anzo, Leič., 328: **erho anço minço naiz**, Belap., 72: **ceren nola espiritia-**
ren anço han baitago.
apairu, Belap., 111: **apairu**.
aparailu, Ax.: **aparailu**.
apetitu, Ax.: **aphetitu**.
apo, Ax.: **apho**, P. Ab., 88, zentzu desberdina duela: **apo / apua**.
apostolu, Leič., 208: **apostoluẽ cõtuã**, Ax., **apostolu**, Belap., 37: **aposto-**
lier, dat. pl. Latinez **apostolus**, -i, grekozko **apóstolos** hitzetik.
arao, P. Ab., 106: **birao ta araoca**.
ararteko, Leič., 335: **arartecoa**, Ax.: **ararteko**, Belap., 150, **femeninora-**
ko: arartecossa.
arau, Ax.: **arau**.
arazo, P. Ab., 128: **arazo**.
arbuio, Ax.: **arbuio**.
ardao / arno, P. Ab., 44: **ardao**, Ax.: **arno**.
arerio, P. Ab., 81: **arerijua**.
arkakutso, P. Ab., 182: **arcacutsua**.
arkosko, P. Ab., 118: **arcoscuen gañian**.
arku, Ax.: **arku**.
arlo, P. Ab., 48: **arlo**.
arnegu, Ax.: **arnegu**, Belap., 90: **arnegu**.
arno, **ikus ardao**.

aro, P. Ab. 216: **aro edo guirnaldac.**

arrano, Ax.: **arrano.**

arrastu, P. Ab., 174: **arrastuba.**

arrau, Ax.: **arrau.**

arrisku, P. Ab., 102: **arriscuric.**

arro, P. Ab., 44: **arro.**

arrosario, Belap., 146: **arrosarioaz.**

artikulu, Ax.: **artikulu.**

arto, Ax.: **artho**, P. Ab., 69: **arto.**

arzipizpiku, Ax.: **arzipizpiku.** Ikus **ipizpiku.**

asaldu, Ax.: **asaldu.**

asmu / asmo, Ax.: **asmu**, P. Ab., 61: **asmoz.**

asto, Ax.: **asto**, P. Ab., 49: **asto.**

atsitu, P. Ab., 94: **piztija atsitu zapalari.**

atso, P. Ab., 71: **atso.**

atzo, P. Ab., 116: **atzocua.**

auspo, P. Ab., 130: **auspuen illeta soñu ta...** Ikus **hausko.**

auzo, P. Ab., 64: **auzoco erri bateti.** Ikus **hauzo.**

azao, P. Ab., 151: **azauac.**

azaro, P. Ab., 138: **lur...** **azaro onecuan.**

baimendu, Ax., sust.: **baimendu.**

balaku, Ax.: **balaku.** Ikus **palagu.**

balio, Leiç., 337: **ez... du...** **balio**, Ax.: **balio**, Belap., 99: **valioa.**

balsamo, Ax.: **balsamo**, Belap., 65: **balsamoaren urrin honac**, ergat.

sing. Latinez **balsamum**, -i, grekozko **bálsamon** hitzetik.

bandio, P. Ab., 134: **bandijua.**

bano, Leiç., 311: **ezta vano içan**, Ax.: **bano.**

barano, Belap., II, 115: **su horren baranoan.**

barberu, P. Ab., 44, 45: **barberuba.**

barieku, P. Ab., 59: **barijecubetan.**

barkamendu, Ax.: **barkhamendu**, Belap., 38: **bekhatien parcamentia.**

Ikus **parkaziño.**

barru, P. Ab., 44, 45: **barruban.** Dударик gabe Zuberoko **barruki** hitzak -ki berrekailua darama, 'gorta' zentzua harturik, Belap., II, 19: **Jesus Christ sorthu deya behardun eta nekeçu? Bay duda gabé, barruki batetan sorthu denaz gueroz, ... Azkue-ren hiztegiak ez dakar Zuberokoan arrunta den hitz hau, baina bai Nafarroa beheko "barroki (BN-ald), establo", eta Bizkaiko "barro egin (B-I): a) atrapar, b) incluir", -o amaieradunak.**

basa-asto, Ax.: **basa-asto.**

basa-idisko, P. Ab., 109: **basa-idisco.**

basko, P. Ab., 187: **basco**, Ifarraldeko euskalduna.

baso, P. Ab., 47: **basoarteti**, baina Maisu Juanek, anatomiaz ari dela, dio, 83: **ta au da eracusteco cer dirian vasuac.**

bateiu, Belap., 61: **batheyuco houra.**

bazcalondo, P. Ab., 192: **bazcalondo.**

- bazco**, Leič., 297: **bazcoa**, Ax.: **bazko**, Belap., 35: **bazcoz**, 112: **bazco zaharra**.
- begiramendu**, Ax.: **begiramendu**.
- begitaziño**, P. Ab., 155: **beguitacinoren bat**.
- behar-ondoko**, Ax.: **behar-ondoko**.
- bekatu**, Leič., 395: **bekatuagatic**, Ax.: **bekhatu**, Belap., 34: **guiçonaren bekhatlagatic**, P. Ab., 149: **pecatu**.
- belauriko / belauniko**, Ax.: **belhauriko**, Belap., 68: **belharico**, P. Ab., 128: **belaunico**, baina 106: **belaunbico**.
- belo**, Belap., II, 50: **Eliçaco velo houra**.
- belu**, P. Ab., 69: **belutuco jacu**.
- benigno**, Leič., 308: **benigno da**, mailegu berria, noski.
- berandu**, Ax.: **berandu**, P. Ab., 124: **berandu**.
- barbaro**, P. Ab., 153: **verbarua**.
- berbo**, P. Ab., 200: **verbuetan**.
- bergamallu**, P. Ab., 134: **bergamalluba**.
- bero**, Ax.: **bero**, P. Ab., 121: **bero**.
- berso**, P. Ab., 61, 62: **versua**.
- beso**, Ax.: **beso**, P. Ab., 76: **beso**.
- billau**, P. Ab., 217: **billauquerija**.
- birao / burho / borhau**, P. Ab., 219: **biraoa**, Ax.: **burho**, Belap., 90: **borhau**.
- birigarro**, P. Ab., 180: **birigarro**.
- bizio**, Ax.: **bizio**, Belap., 23: **vicioac**.
- bolu**, P. Ab., 151: **bolu**.
- borogu / phorogu / forogu**, Belap., 113: **borogu**, Leič., 361: **phorogu**, Ax.: **forogu**.
- borreru / borrero**, P. Ab., 63: **borreru**, Ax.: **borrero**.
- boto**, Belap., 90: **voto saintiac**.
- bozkario / boztario**, Leič., 288: **bozcario**, Ax.: **bozkario**, Belap., II, 18: **boztario**.
- brindo**, P. Ab., 112: **brindo zure ta familija guzti onen osasuneraco**.
- buraso**, ikus **guraso**.
- burgu**, Belap., 33: **Nazaret Galileaco burguian**.
- burko**, P. Ab., 129: **burco**.
- buru**, Leič., 208: **buruä**, Ax.: **buru**, Belap., 37: **buru**, P. Ab., 43: **buru-ban**.
- burutazino**, P. Ab., 154: **burutacino**.
- damu**, Ax.: **damu**, Belap., 18: **damu**, P. Ab., 72: **damu**.
- datibo**, Leič. "Çvberoaco herrian vsañatan eztiraden hitz bakoitz ba-tzu", ey, er: **datiuo**.
- deabru**, Leič., 304: **deabruén mahainean**, Ax.: **deabru**, Belap., 34: **deebriari**, dat., P. Ab., 63: **diabruba**.
- debeku / debetu**, Ax.: **debeku**, Belap., 112: **noiz dira devetu...?**, 115: **devetu da**.

debozino, Ax.: debozino.
 defuntu, Ax.: defunktu.
 delikau, P. Ab., 46: delicau.
 desamorio, Ax.: desamorio.
 desertu / desert (egin), Leič., 208: egin bedi haren habitacionea desert,
 baina, 220: desertuan, Belap., II, 41: desertian. Ikus akordu, kontentamendu
 eta prestu.

desgobernu, Ax.: desgobernu.
 deskargu, Ax.: deskargu.
 deskonsolatu, Ax.: deskonsolatu.
 deskontentamendu, Ax.: deskontentamendu.
 desordenu, Ax.: desordenu.
 despatxu, P. Ab., 193: despachubac dacaz declarazinoiac.
 despendio, Leič., 302: despendioz.
 desterru, Ax.: desterru.
 dibino, Leič., 279: diuinoa.
 diptongo, Leič., "ABC", 3: diphtōgoa. Latinez diphthongus, -i, edo dip-
 thongos, -i, grekozko diphthoggos formatik, irakur bedi diphthongos.
 diru / diharu, Ax.: diru, P. Ab., 50: diru, Belap., 102: diharria.
 dizipulu, Ax.: dizipulu, Leič., 217: discipuluzco compainiá.
 dohatsu, Ax.: dohatsu, Belap., 39: dohaxiec, ergat. pl.
 dolu, Ax.: dolu, Belap., 66: dolu bizi bat.
 dongaro, P. Ab., 46: dongaro.
 donu, Ax.: donu.
 drezu (eman), Leič., 350: neure eguitecoey dreçu eman drauqueedan
 sarrienaz.

ebanjelio, Leič., 333: euangelioco eguiác, Ax.: ebanjelio, Belap., 144:
 evangelloa. Latinez euangelium, -ii, grekozko euaggélion hitzetik, irakur bedi
 euangélion.

edergaillu, Ax.: edergaillu.
 ederto, P. Ab., 46: ederto.
 ekandu, P. Ab., 212: ecandubac.
 elementu, Belap., 84: laur elementiac.
 emendaillu, Ax.: emendaillu.
 enbarazu, P. Ab., 75: embarazuba.
 endelegamendu / entelegu, Ax.: endelegamendu, Belap., 50: entheleguia.
 endrezu, Ax.: endrezu.
 enganamendu / enganio, Ax.: enganamendu, Leič., 360: enganiorequin.
 enkantu, P. Ab., 165: encantu.
 enparau, P. Ab., 110: emparauba.
 enpatxu, Leič., 302: empatchuric batre.
 enpeñu, P. Ab., 198: empeñu.
 enplastu, P. Ab., 77: emplastu.
 enseiu, Ax.: enseiu.
 entregu, Ax.: entregu.

- eredu, Ax.: **eredu**.
- eregu, P. Ab., 130: **eregu ta ogui biguna**.
- eremu, P. Ab., 74: **eremutar**, Belap., II, 113: **eremiala ioan cen**.
- erloju, P. Ab., 115: **erlojuban**.
- ero, Leič., 328: **erho**, Ax.: **erho**, Belap., II, 48: **erho**, P. Ab., 121: **ero**.
- erramu, Belap., 142: **cergatic erramuz benedicatcen eta eskiala emaiten dira erramiac Procesionala joaitian?**
- errebañu, P. Ab., 52: **errebañu**.
- erregalu, P. Ab., 88: **erregaluban**.
- erregeldo, P. Ab., 119: **erreguelduac**, Maisu Juanen ahotan, Peru-k aupatsac.
- erregu, P. Ab., 67: **erregu**.
- erremedio, Ax.: **erremedio**, Belap., 52: **erremedioez**.
- erreprotxu, ikus **reprotxu**.
- erretillu, P. Ab., 54, 135: **erretillu**.
- erro, Leič., 283: **erroa**, Ax.: **erro**, P. Ab., 122: **errua**.
- errosario, P. Ab., 113: **errosarijua**.
- erru, P. Ab., 47, 72, 192, 213: **erruba**. Ikus **herru**.
- eskallu, P. Ab., 123: **sei escalluc**, ergat.
- eskandalu / eskandalo, Ax.: **eskandalu**, Leič., 337: **scandaloa**. Latinez **scandalum**, -i, grekozko **scandalon** hitzetik.
- esklabo, Leič., 299: **sclaboa**.
- eskolau, P. Ab., 111: **escolauba zara**.
- eskoplo, P. Ab., 152: **escoplua**, arotzarena.
- eskribau, P. Ab., 79: **escribau**.
- esk(i)ribu, Leič., 454: **scribuz**, Ax.: **eskiribu**.
- eskrupulu / **eskrupulo**, Leič., 287: **scrupulo**, P. Ab., 75: **escrupulubetan**.
- esku, Ax.: **esku**, Belap., 70: **eskietara**, P. Ab., 49: **escu**.
- eskudo, P. Ab., 73: **escudo bi**, diruari dagokiola.
- eskumuku, Belap., 108: **escumucuren penan**.
- espíritu, Leič., 327: **spiritubat**, Ax.: **espíritu / spiritu**, Belap., II, 78: **Espiritu saintia**.
- esplikazino, P. Ab., 174: **esplacacinuac**. Lan honetan, batzuetan, halako egitura duten hitzen akabuan artikulua ezarriz gero beste bide bat hartzen da, P. Ab., 116: **satisfacinoia**.
- esportzu, Ax.: **esportzu**.
- esposo, Ax.: **esposo**.
- estakuru, Ax.: **estakuru**.
- estatu, Ax.: **estatu**.
- estekaillu, Leič., 376: **estecailluetarano**.
- estrañio, Ax.: **estrañio**.
- estropu, Ax.: **estropu**.
- estu, P. Ab., 82: **irrinza estuba / estuban iminten dozu nire jaquiturija**.
- estudio, Ax.: **estudio**.
- eterno, Ax.: **eterno**.

exenplu / exemplo, Leič., 303: **exemplutan**, Ax.: **exemplo**, P. Ab., 194: **ejemplu**.

exzesibo, Leič., 316: **excessiuoqui**, mailegu berria, noski.

ezko, Ax.: **ezko**, P. Ab., 73: **bacarric miña dauca chito ezco ta zolija**.

ezkutu, Ax.: **ezkutu**, P. Ab., 100: **ezcutuban**.

falsu / falso, Leič., 218: **falsuac**, Belap., 47: **iakile falsu ez içala**, Ax.: **falso**.

famatu, Ax.: **famatu**.

fermu / fermo, Leič., 314, 330: **fermu**, Ax.: **fermo**.

fido (izan), Ax.: **fido**.

fiko, Ax., **fiko**. Ikus **piko**.

filosofo, Ax.: **filosofo**. Latinez **philosophus**, -i, grekozko **philósophos** hitzetik.

finko, Ax.: **finko**.

flaku / flako, Leič., 272, 331: **flaccu**, Ax.: **flako**.

forogu, ikus **borogu**.

foru, ikus **poru**.

franko / frango, Ax.: **franko**, Leič., 326: **frangoqui**.

frutu / fruitu, Belap., 52: **frutu**, Ax.: **fruitu**, Leič., 407: **fructu**.

gabiko, P. Ab., 138: **garramauta**, **gabicotu biar da**, ta **gabico eguinac sartuten dira uretan**.

gaixo, P. Ab., 47: **gaisuen artian**, 79: **gaissua**.

gaixto, Leič., 326: **gaichto**, Ax.: **gaixto**, Belap., 18: **hayen gaistokeriac**, P. Ab., 63: **gaisto**.

galatiano, Leič., 334: **galatiano**.

galburu, P. Ab., 151: **galburu**.

galgarau, P. Ab., 68: **galgarauba**.

galto, Belap., 28: **galthoa**.

ganadu, P. Ab., 87: **ganadu baltza / ganau zurdaduna**, 183: **ganadu**.

gandu, P. Ab., 146: **besteti amuluba**, au **ganduba eta perreztupetuba**.

gantzutu, Ax.: **gantzutu**.

garatxu, P. Ab., 149: **garachuba**, burdiari dagokio.

garau, P. Ab., 89: **garaubaz**.

garaziatsu, Ax.: **garaziatsu**.

gardu, P. Ab., 195: ..., **ceñen soloa dagoan laarrez**, **muguitaz**, **azquiz**, **garduz**, **zalgaz**, **zoragariz beteric**.

garraio, Ax.: **garraio**.

gastu, Ax.: **gastu**, P. Ab., 191: **gastubac**, baina baita ere, 75: **gure castubac**, ergat. sing., 189: **castuba**.

gatibu, Ax.: **gathibu**, Leič., 378: **gathibu**. Azken honi mailegu arrunta erabiltzeak ez dio galerazten kanpotikako forma berria ere ontzat hartzea, 326: **captiuo beçala**. Ikus **katigu**.

gau, Ax.: **gau**, P. Ab., 66: **gau**.

gaxo, Belap., II, 4: **gouré laborari eta cabaleçain gachoac**.

gatzelu, Ax.: **gatzelu**.

gaztigu, Leïç., 399: **gaztiguä**, Ax.: **gaztigu**, Belap., II, 41: **barourez eta besté gaztiguiez**.

gernu / garnu, Ax.: **gernu**, P. Ab., 87: **garnuoncija**.

gero, Ax.: **gero**, Belap., 130: **guero**. P. Ab., 45: **guero**.

gerrestu, P. Ab., 43: **guerrestuba**.

gerriko, Ax.: **gerriko**.

gertu, Leïç., 321: **guerthu**.

gibelamendu, Ax.: **gibelamendu**.

giristino, Ax.: **giristino**, Leïç., 414: **christino**. Ikus **kristiñau**.

giro, P. Ab., 138: **giuro**.

governamendu, Leïç., 308: **governamēduac**.

gobernu, Leïç., 378: **gobernua**, Ax.: **gobernu**.

godo, P. Ab., 197: **godo**.

gogo, Leïç., 208: **gogo**, Ax.: **gogo**, Belap., 45: **goure gogoac**, P. Ab., 62: **goguan**.

golko, Ax.: **golko**.

gonburu, P. Ab., 123: **gomburubaren erreseria**.

gorrotu / gorroto, Ax.: **gorrotu**, P. Ab., 44: **gorroto ta igüin**.

goru, P. Ab., 121: **goruric ez**.

gosesto, P. Ab., 92: **gosesto**.

gozatu, P. Ab., 89: **urdaï gozatubac**.

gozo, Ax.: **gozo**, Belap., 118: **meçaco Sacrificiotic goço harceco**, 149: **cer goço hantic giten çaiçu?** P. Ab., 58: **janari gozuac**.

gradu, Ax.: **gradu**.

grano, Ax.: **grano**. Formaren aldetik ikus **garau**.

greco, Leïç., 307: **grecoric**.

gudu, Leïç., 330: **guduac**, Ax.: **gudu**, Belap., 95: **gudukaz**.

guraso / buraso, P. Ab., 57: **guraso**, Ax.: **burhaso**.

gustu, Ax.: **gustu**.

gutizioso, Leïç., 414: **guthicioso**.

hausko, Ax.: **hausko**. Ikus **auspo**.

hastio, Belap., 106: **haren hastio ukheitia**.

haurzaro, Belap., II, 22: **haurçaroa**.

hautu, Ax.: **hautu**.

hauzo, Ax.: **hauzo**. Ikus **auzo**.

heredero, Leïç., 404: **heredero**, Ax.: **heredero**.

heretiko, Leïç., 382: **guicõ hereticoa**, Belap., II, 124: **gueroz ardura hereticoec eta fede gabec hil eraci dutienez**. Latinez **haereticus**, -i, grekozko **hairetikós** hitzetik.

herio, Leïç., 456: **herioac**, ergat. sing., Ax.: **herio**, Belap., 78: **herioa**. P. Ab., 208: **erijuaz**.

herratu, Belap., 150: **Evaren haur herratiac**.

herru, Ax.: **herru**. Ikus **erru**.

hildo, Ax.: **hildo**.

hosto, Ax.: **hosto**.

humano, Leič., 293: **...ezta ičan sapientia humanoren hitz gogagarritan**, P. Ab., 84: **corputz humana.**

husu, Ax.: **husu.**

idisko, P. Ab., 58: **idisco.**

idolo, Ax.: **idolo.** Latinez **idolum**, -i, edo **idolon**, -i, grekozko **eidolon** hitzetik.

ifernu / **infernu**, Ax.: **ifernu**, Belap., 17: **ifernuco penez**, P. Ab., 161: **infernuetara**, giputzaren ahotan. Ikus **inpreiñu.**

ijto, Ax.: **ijto.**

indigno, Leič., 306: **indignoqui**, mailegu berria, noski.

infinitu, Ax.: **infinitu.**

infirmo, Leič., 330: **infirmo**, mailegu berria, noski.

inguru, Leič., 208: **ingurucoric**, Ax.: **inguru**, P. Ab., 92: **inguruban.**

inklinazino, Ax.: **inklinazino**, P. Ab., 184: **inclinacino.**

inkontru / **enkontru**, Ax.: **inkontru**, Belap., 119: **espiritu gaistoen encon-**
trietarie.

inpreiñu, P. Ab., 65: **impreinuba.** Ikus **ifernu.**

inprentzu, Ax.: **inprentzu.**

inspirazino, Ax.: **inspirazino.**

inxensu, Belap., 145: **inchensu.**

inzirrikatu, P. Ab., 99: **ate incirricatuba.**

ipizpiku / **apezkupu**, Leič., 412: **ipizpicuagana**, Ax.: **ipizpiku**, Belap., 18: **goure jaun Apezcupiac**, ergat. sing. Latinez **episcopus**, -i, grekozko **episkopos** hitzetik.

iskibidu, P. Ab., 92: **atralaca ta isquibiduric.**

itsaso / **itxaso**, Leič., 328: **itsassoan**, Ax.: **itsaso**, P. Ab., 175: **ichasocua.**

itsu / **itxu**, Ax.: **itsu**, P. Ab., 191: **ichu**, Belap., 57: **uxu.**

iturburu, Ax.: **ithurburu.**

itzul-inguru, Ax.: **itzul-inguru.**

ixillu, P. Ab., 135: **issilluba**, olako tresna.

Jainko / **Ja(u)ngoiko**, Leič., 304: **laincoari**, dat., Ax.: **Iainko** / **laungoiko**,
Belap., 17: **Ginco**, P. Ab., 69: **Jangoicuaren verbia**, baina, 57: **Jaincua.**

jakinsu, Leič., 294: **iaquinsu**, Belap., 97: **iakinsu.**

jangar(t)zu, P. Ab., 89: **jangarzutu**, baina, 121: **jan gartzu.**

jarleku, Ax.: **iarleku.**

jateko, Ax.: **iateko.**

jenderazino, Ax.: **ienderazino.**

genero, P. Ab., 83: **Anatomijac daucaz lau genero.**

joko / **joku**, Ax.: **ioko**, Belap., 110: **ioco gastoac**, baina, 91: **iocu**, II, 40:
joki, P. Ab., 200: **joco.**

judaismo, Leič., 332: **iudaismoan.**

judizio, Ax.: **iudizio.**

judu, Leič., 209, 333: **iuduac**, Ax.: **iudu**, Belap., 143: **judien uxueria**

Jesus Christen hil eracitiaz.

jujamentu, Belap., 58: **jujamentia.**

- julgamendu, Ax.: iulgamendu.**
juramendu, Leič., 210: iuramenduz, Ax.: iuramendu.
justu / justo, Ax.: iustu, Leič., 212, 312: iustoa.
kaiku, P. Ab., 135: caicuba.
kako, P. Ab., 94: cacuan.
kamelu, Ax.: kamelu.
kanderailu, Belap., 141: khanderailluz.
**kanpo, Leič., 328: campotico gauçac, Ax.: kanpo, Belap., 61: campoeta-
 ra, P. Ab., 214: Marteren campuan, 83: campoco ta barruco gachac.**
kantiko, Leič., 449: canticoa.
kantu, Leič., 437: cantu, Ax.: kantu.
kañu, P. Ab., 134: cañuba edo aisevidia.
kapitulu, Ax.: kapitulu, Belap., 155: capitulu.
kapurtxino, P. Ab., 130: capuchino.
kargu, Leič., 217: cargu, Ax.: kargu, Belap., 17: cargutan dutien arimac.
kario, Ax.: kario, Belap., 21: aurhide karioac, 100: kharioegui.
karlo, Ax.: karlo.
karnazeru, P. Ab., 52: carnaceruba.
kartilago, p. Ab., 83: cartilagüen ganian.
kartujo, P. Ab., 130: cartujo.
kastigu, P. Ab., 185: castigu.
kasu, Ax.: kasu.
katigu, P. Ab., 144, 209: catiguban. Ikus gatibu.
katillu, P. Ab., 54: catillu.
kato, P. Ab., 127: burdin cato bat.
**katoliko, Leič., "Fedeco Articvlvez", 15: catholicoa. Latinez catholicus,
 -i, grekozko katholikós hitzetik.**
katu, P. Ab., 45: catubagaz.
keinu, Ax.: kheinu.
**kexu / kexo, Belap., II, 60: khechueria, eta era berean, 24: uxueri hartan,
 hau da, uxu + eri, ikus itsu, Ax.: kexo.**
kirru, P. Ab., 117: quirru.
kitu / kito, P. Ab., 79: quitu, Ax.: kito.
klaru / klaro. P. Ab., 65: claru, Leič., 213: signo claro bat.
kobao, P. Ab., 98: cobauan.
kofau, Ax.: kofau.
koipatsu, P. Ab., 70: coipatsu.
kolpu, Belap., II, 50: beré bougharrer colpu emaitzez...
konbersazino, P. Ab., 68: conversacinoric.
kondizino, Ax.: kondizino.
koneju, P. Ab., 92: conejuba.
konfusino, P. Ab., 185: confusino.
konparazino, Ax.: konparazino.
konplezino, Ax.: konplezino.
konplimendu, Leič., 286: complimendua, Ax.: konplimendu.

konseillu, Leič., 213: **conseillutic campora ilkitera manaturic**, Ax.: **konseillu**, P. Ab., 171: **conseju**.

konsentimendu, Leič., 298, 322, 331: **consentimendu**, Ax.: **konsentimendu**.

konsiderazino, Ax.: **konsiderazino**.

konsolamendu, Ax.: **konsolamendu**.

kontenplazino, Ax.: **kontenplazino**.

kontentamendu, Ax.: **kontentamendu**. Axularrek **kontent (izan)** ere badarabil, eta **kontentez**; Gernikako Marijesietan: **kontentuaren aundiz**. Ikus **akordu**, **desertu** eta **prestu**.

kontrario, Leič., 361: **contrario**, Ax.: **kontrario**.

kontu, Leič., 208: **contuco cen gurequin**, Ax.: **kontu**, Belap., 101: **contu hersi bat eman**, P. Ab., 60: **contu**.

konzalo, P. Ab., 86: **conzaluac**, txerriari dagozkio.

konzillio, Ax.: **konzillio**.

kornadu, Ax.: **kornadu**, dirua.

koropillo, Ax.: **koropillo**.

korromio, Ax.: **korromio**.

koštu, P. Ab., 53: **zeure costura**, 79: **costubac**.

kozu, ikus **kutsu**.

kredo, Belap., 39: **credoac**, ergat. sing., P. Ab., 157: **credua**.

kristiñau, P. Ab., 67: **crisinauba**. Ikus **girstino**.

krosko, Ax.: **krosko**.

kruselu, P. Ab., 78: **cruselu**.

kuartillu, P. Ab., 44: **cuartillu**.

kurazino, P. Ab., 78: **curacino**.

kutsu / kozu, Ax.: **kutsu**, Belap., 92: **bekhatiaren khoçutic guiveltuz**.

laako, P. Ab., 50: **zulo bacochari laacua**.

laatro, P. Ab., 152: **laatrua**, arotzarena.

laido, Leič., 414: **etzayola laido**, Ax.: **laido**, Belap., II, 49: **laidogarri**.

lakirio, P. Ab., 155: **burdin laquirijo bat**.

laku, Ax.: **laku**.

lanbo, Ax.: **lanbo**.

lano, Ax.: **lanho**.

lapiko, P. Ab., 73: **gure lapicoco arbi, aza, ta oquela zantarra urre biur-tuco jacu bere auan**.

larru / narru, Ax.: **larru**, Belap., II, 114: **larru**, P. Ab., 86: **narruba**.

lasto, Ax.: **lasto**, P. Ab., 70: **lasto**.

lau, P. Ab., 95: **lautasuna**.

laudorio, Leič., 411: **laudorio**, Ax.: **laudorio**, Belap., 134: **Gincoari biz laidorio**.

lausengu, Leič., 360: **lausenguzco hitzez**, Ax.: **lausengu**.

lauso, P. Ab., 43: **beguijac lausotuta**.

laxio, Ax.: **laxio**.

laxo, Leič., "ABC", 2: **lacho**, Ax.: **laxo**.

- lazo, Ax.: lazo.
 leiho, Leïç., 328: leiho, Ax.: leiho.
 leinu, Leïç., 282, 446: Beniaminen leinutic, Ax.: leiñu.
 lejitimo, Ax.: lejitimo.
 leku, Leïç., 208, 218: lekurát, Ax.: lekhu, Belap., 23: lekhu, P. Ab., 64:
 lecura.
 lekuko, Ax.: lekhuco.
 lelo, Ax.: lelo, P. Ab., 219: noc atera bere lelo ta temati?
 lepo, Ax.: lepho, P. Ab., 53: lepotic.
 letratu, Ax.: letratu.
 libramendu, Ax.: libramendu.
 liburu, Leïç., 208: liburuän, Ax.: liburu, P. Ab., 57: liburu.
 liho / lino, Ax.: liho, P. Ab., 137: lino.
 linbo, Ax.: linbo.
 lo, Ax.: lo, Belap., II, 42: loa, P. Ab., 51: lo.
 lolo, Ax.: lolo.
 lopeto, P. Ab., 87: lopia ó lopetua, txerriari dagokio.
 luzamendu, Ax.: luzamendu.
 luzaro, Ax.: luzaro.
 mahatsarno, Leïç., 453: mahatsarno, Belap., 70: mahaxanoa —ez da
 erratua—, P. Ab., 95: matsardaua.
 maillu, Ax.: maillu, P. Ab., 127: mallutzarpeti / mallupian, 135: mallu-
 bac.
 maingu, Leïç., 211: maingu, Ax.: maingu.
 mairu, Ax.: mairu. Ikus mauru.
 maisu, P. Ab., 51: maisu, Ax.: maestru.
 makallao, P. Ab., 193: macallao.
 maku, P. Ab., 134: macubac, olari dagozkionak.
 malgu, Leïç., 298: malguëc, ergat. pl., Ax.: malguki, malgotu.
 mallatu, P. Ab., 77: buruco mallatu, tontor, ta epaijac.
 malo, P. Ab., 122: lecuban lecuban malua, gurian andijagua.
 malpekau, P. Ab., 79: ezta illgo atsua, malpecau, ez.
 manaiu, Ax.: manaiu.
 manamendu, Leïç., 207, 324: manamenduac.
 mandatu, Ax.: mandatu, P. Ab., 107: igues eban mandaturic ichi baga.
 mando, Ax.: mando, P. Ab., 183: mandua.
 mantenu, Ax.: mantenu.
 manto, Belap., II, 48: soldadoec escarlatazco manto batez estali cien.
 mantso, Ax.: mantsoki.
 manu, Leïç., “ABC”, 2: manu, Ax.: manu, Belap., 24: eličaren maniac.
 maradizino, Ax.: maradizino.
 mardo, P. Ab., 52: ardi batzuc dagoz mardo ta guicenac.
 marrageru, P. Ab., 66: marrageruben izara latzen artian.
 martirio, Ax.: martirio, Belap., II, 122: martirioz. Latinez martyrrium, -ii,
 grekozko martýrion hitzetik.

- martxo**, Belap., 32: **Andre Dana Maria martchocoan**.
mauru, P. Ab., 124: **maurubac**. Ikus **mairu**.
mazu, P. Ab., 138: **mazubaz**.
mediku, Ax.: **mediku / midiku**, P. Ab., 45: **medicu**.
mehatxu, Leïç., 213: **mehatchuz**, Ax.: **mehatxu**, Belap., 18: **mehatchuric handiena**.
memorio, Leïç., 362: **memorio**, Ax.: **memorio**.
membro, Leïç., 212: **membro**, Belap., 115: **membro**, Ax.: **mienbro**.
mendeku / mendekio, Ax.: **mendeku**, Belap., 57, 105: **mendecu**, Leïç., 285, 323: **mendequioa**.
merezimendu, Ax.: **merezimendu**.
meritu, Leïç., “Fedeco Articulvuez”, 19: **merituz**, Ax.: **meritu**.
merkatu, Belap., 100: **eliçatic edo merkhatutic erran eraciten eztiene...**
mesp(e)retxu, Belap., II, 40: **mesperetchu**.
mikrokosmo, P. Ab., 84: **microcosmua**, Maisu Juanen ahotan eta azpi-marraturik; baditu hala **pelicraneua**, **craneua**, **cuticulia**, **cutisa** ta **guizentasuna** ere. Latinez **microcosmos** edo **microcosmus**, -i, grekozko **mikròkosmos** hitzetik.
ministerio, Leïç., 208: **ministerio**.
ministro, P. Ab., 80: **...ta justicijaco beste ministruen ibilli ta procesuac?**
min(t)zo, Leïç., 327: **minçoan**, 330: **minço** denaren **experienciaren ondoan çabiltzatenaz gueroz**, Ax.: **mintzo**, Belap., II, 28: **minço bat**, II, 113: **minçoa galdu**.
mirakulu / mirakuillu, Leïç., 209: **miraculuzcoac**, Belap., 153: **miraculu**, Ax.: **mirakuillu**.
miru, Ax. **miru**, P. Ab., 180: **miruba**.
misterio, Leïç., 355: **mysterioa**, Belap., 76: **misterio**. Latinez **mysterium**, -ii, grekozko **mystérion** hitzetik.
modu, P. Ab., 44: **modu**.
moko, Ax.: **mokhoz mokho**.
moltso, P. Ab., 126: **moltso-tuta**.
monasterio, Ax.: **monasterio**. Latinez **monasterium**, -ii, grekozko **monastérion** hitzetik.
mordollo, P. Ab., 57: **erdera mordolluan**.
mozolo, P. Ab., 45: **mozolua baño nun dago egazti edertuago janciric?**
mukirio, P. Ab., 151: **oneec lotu, ta muquirijuac eguin**.
mulko, Leïç., 438: **lurreco mahastico mulkoac**.
mundu, Ax.: **mundu**, Belap., 36: **mundu**.
murru, Leïç., 328: **murrutic**, Ax.: **murru**, P. Ab., 206: **murru**.
muskulu, P. Ab., 83: **cer dirian musculubac, ceimbat, ta cetaraco**, per-tonarenak, noski.
musu, Ax.: **musu**, P. Ab., 49: **musu**.
mutu, Leïç., 223: **mutu**, Ax.: **mutu**, P. Ab., 179: **mutu**.
narrio, Ax.: **narrio**.
narritamendu, Ax.: **narritamendu**.

- narru**, ikus **larru**.
negu, Ax.: **negu**, P. Ab., 130: **negu**.
neskato, Leič., 337: **nescatoa**, Ax.: **neskato**, Belap., 22: **nescatoac**.
niniko, Ax.: **niniko**.
no, Ax.: **no**, **bokatiboa**.
obligazino, Ax.: **obligazino**.
odolestu, P. Ab., 117: **praca odolestubac**.
ofizio, Ax.: **ofizio**, Belap., 143: ..., **ostiraletaco officioan**, P. Ab., 150:
opicijo.
oheresku, Belap., 145: **oherescu**.
oihu, Ax.: **oihu**, Belap., 57: **oihuz**.
oillo, Ax.: **oillo**, P. Ab., 89: **oilluac**.
oinordeco, P. Ab., 152: **oinordecotzat**.
okasino, Ax.: **okhasino**.
olio, Ax.: **olio**, Belap., 64: **olioac**, ergat. sing.
olo, P. Ab., 151: **olo**.
ondiko, Ax.: **ondiko**.
ondo, Ax.: **ondo**, Belap., 19: **pronoaren ondoan**, P. Ab., 217: **arerijuen**
ondora.
onrau, P. Ab., 150: **opicijo onraubagoric**.
orazino, Ax.: **orazino**, P. Ab., 159: **oracino**.
ordenamendu, Ax.: **ordenamendu**.
ordenu, Ax.: **ordenu**, Belap., 93: **azken ordegniac**, — -gn- = -ñ- —, 80:
tonsura Ordenu bat deya?
ordu, Leič., 312: **ordu**, Ax.: **ordu**, Belap., **ordu berian**, P. Ab., 65: **ordu**.
ostatu, Leič., 226, 290: **ostatuz**, Ax.: **ostatu**, P. Ab., 67: **ostatuba**.
ostiko, Ax.: **ostiko**, Belap., II, 60: **ostico petan**, P. Ab., 197: **osticoca**.
osto, Ax.: **osto**.
ota-maru, P. Ab., 188: **ota-maruba**, **zuhaitz txikia**.
otso, Ax.: **otso**, P. Ab., 63: **otso**.
pagamendu, Leič., 283: **pagamendutan**, Ax.: **pagamendu**.
pagano, Belap., 83: **paganoeac**, ergat., pl., 113: **pagano**.
pago, P. Ab., 128: **ceimbat milla arich**, **arte**, **pago**, **castaña?**
pagu / paku, Ax.: **pagu**, P. Ab., 61: **paguraco**, Belap., 98: **pakhu**.
pairamendu, Ax.: **pairamendu**.
pairu, Ax.: **pairu**.
palagu, P. Ab., 97: **palagubac**. **Ikus balaku**.
paradisu / parabisu, Leič., 329: **paradisura**, Ax.: **parabisu**, Belap., 36:
paradusian. Latinez **paradisus**, -i, grekozko **parádeisos** hitzetik.
paralitiko, Ax.: **paralitiko**. Latinez **paralyticus**, -i, grekozko **paralytikós**
hitzetik.
parkaziño, P. Ab., 88: **paracaciñua**, 163: **paracacinaua**. **Ikus barkamendu**.
parlanzu, P. Ab., 92: **parlanzuban**.
pasmo, P. Ab., 65: **pasmo bedarrac**. Latin arruntez **pasmus**, -i, grekozko
spasmós hitzetik.
pausa-leku, Ax.: **pausa-lekhu**.

pausu, Leič., 361: **paussuric gabe**, Ax.: **pausu**, Belap., II, 8: **cer erran nahi du paussu horrec?**, P. Ab., 72: **pausu otsa da**, azken hau besteen esan nahietik aldatzen dela.

pedagogo, Leič., 335: **pedagogoren azpian**. Latinez **paedagogus**, -i, grekozko **paidagōgós** hitzetik.

pedazu, Ax.: **pedazu**.

pensamentu / pensu (egin), Belap., 68: **pensamentuz**, Lapurdiko bukaerari **-menduz** legokiokeela, Ax.: **pensu**.

perdulario, P. Ab., 46: **orrelango Barberu perdularijo molde bagaac**.

pretxu, Belap., II, 132: misterioen **peretchiaren berritceco**. Dudarik gabe **pre-** silaba **pere-** eginik **prestu / perestu** hitzean bezala, ikus azken hau dagokion lekuan. Horrela ***pretxu** hitza ***pretxatu** batekin loturik legoke, hau da, Etxepare-k dakarren **preziatu** delakoaren aldaera.

perfekto, Leič., 293: **perfectoén artean**, 405: **guicon perfectoa**, mailegu berria, noski.

pergamio, Leič., 379: **..., eta liburuac, baina principalqui pergamioac**.

perretzupetu, P. Ab., 146: **besteti amuluba, au ganduba eta perretzupetuba**.

petxu, P. Ab., 179: **guizon ta andra guztien pechuba**.

pikaro, P. Ab., 75: **pikaro bergantioc**.

piko, P. Ab., 188: **picua**, zuhaitza. Ikus **fiko**.

pillo, P. Ab., 207: **arerijo pilluac**.

pilotu, Ax.: **pilotu**.

pisu, Ax.: **pisu**.

plegu, Ax.: **plegu**.

poderoso, P. Ab., 161: **Aita Jangoico guciz poderosoaren escuitic**, giputzaren ahotan.

polsu, Ax.: **polsu**.

pontu, Ax.: **pontu**. Ikus **puntu**.

populu, Leič., 211: **populu**, Belap., 117: **populiari**, dat. sing.

porogu, Leič., 361: **phorogu**. Ikus **borogu**.

porru, Ax.: **porru**.

portu, Ax.: **portu**.

poru, P. Ab., 107: **Bizcaico porubac**, ergat. sing. Ikus **foru**.

postumo, Ax.: **postumo**.

pozu, ikus **putzu**.

prediku / peredikiu, Ax.: **prediku**, Belap., II, 4: **predicu**, baina, 38: **bere peredikiez**.

preso, Ax.: **preso**, P. Ab., 79: **menturaz sartuco nabeela preso**.

prestu / perestu, baina **prest**, Ax.: **prestu**, Belap., 18: **perestuki**, 97: **perestu**, P. Ab., 53: **cirujaubac diriala dollor, prestubez, cicotz batzuc**, Ax.: **prest (izan, egon)**, P. Ab., 117: **ara emen prest presta**, azken bokalik gabeko **prest** semantikaren aldetik zerbait aldatzen dela. Ikus **akordu**, **desertu** eta **kontentamendu**.

presu, Belap., 58: **cer da ifernia? Lurraren çolan suhalamaz bethe den presoubat, ...**

prezio, Leič., 298: **precioz**, Ax.: **prezio**.

primu, Ax.: **primu**.

prisku, P. Ab., 188: **priscuba**, zuhaitza.

probetxu, Leič., 300: **probetchutan**, 304: **probetchutaco**, Ax.: **probetxu**.

prono, Belap., 117: **pronoa**.

pronostiko, P. Ab., 83: **eguiteco pronosticuac euren gañian**. Latinez **prognosticum**, -i, grekozko **prognostikós** hitzetik.

pronto / pront (izan), Leič., 323: **prompt içatearen abrastassunetan**, байна, 325: **communicatione promptoaren gainean**. Ikus **akordu**, **desertu**, **kontentamendu** eta **prestu**.

propio, Ax.: **propio**.

proselito, Leič., “Testamentv berrico hitz eta minçatzeco manera difficil batzu”, **proselytoa**. Latinez **proselytus**, -i, grekozko **prosélytos** hitzetik.

prozeso, P. Ab., 79: **etorrico jatazala escribau ta aguacilen batzuc**, **eguingo ditubela procesotzarrac**, ta...

Psalmu, Leič., 208: **Psalmuen liburuän**, Belap., II, 64: **erranic Psalmu bat**. Latinez **psalmus**, -i, grekozko **psalmós** hitzetik.

publiko, Leič., 216: **publicoan**.

puntu, Belap., 64: **puntu**. Ikus **pontu**.

purgatorio, Ax.: **purgatorio**, Belap., 55: **purgatorio**.

puru, P. Ab., 61: **purubagua**.

putzu, Ax.: **putzu**, P. Ab., 121: **pozuba**.

reprobo, Leič., 330: **reprobo ezpaçarete**, mailegu berria, noski.

reprotxu, Leič., 361: ..., **nola sainduqui eta iustoqui, eta reprotchu gabe çuen**. Ikus **erreprotxu**.

sagardao, P. Ab., 95: **sagardauaz**.

sagu, P. Ab., 87: **sagubac**.

saindu / santu, Leič., 331: **saindu**, Ax.: **saindu**, Belap., 17: **Espiritu saintiac**, ergat. sing., P. Ab., 198: **santu**.

sakramendu / sagaramendu, Ax.: **sakramendu / sagaramendu**, Belap., 35: **sakramentu**.

sakratu, Ax.: **sakratu**, Belap., II, 101: **sacratia**.

sakrifizio, Leič., 304, 353: **sacrificioac**, Ax.: **sakrifizio**, Belap., 76: **sacrificio**.

salbamendu, Leič., 321: **saluamendutaco eguna**, Ax.: **salbamendu**.

salbu / salbo, Leič., 388, 287: **salbu bekatuan**, Belap., 115: **ostirale saintian salbu**, Ax.: **salborik**.

saldo, Belap., II, 65: **eta populia saldoz hetan çavilan**.

satsu, Ax.: **satsu**.

sek(e)retu, Leič., 310: **secretuac**, Ax.: **sekeretu**.

sendimendu / sentimentu, Leič., 337: **sendimenduric**, Belap., II, 23: **gou-ré sendimentien sentherietara**, Ax.: **sentimendu**.

sendo, Ax.: **sendo**, P. Ab., 45: **sendo**.

- sensu**, Ax.: **sensu**.
signo, Leiz., 292: **signo**, mailegu berria, noski.
sinbolo, Belap., 39: **simboloac**. Latinez **symbolum**, -i, grekozko **σύμβολον** hitzetik.
- so (egin)**, Belap., 103: **so batez**, Ax.: **so egin**.
sofrimendu / sufrimendu, Ax.: **sofrimendu**, Leiz., 316: **suffrimenduén patientián**.
- soinu**, Leiz., 208: **soinubat**, Ax.: **soiñu**, P. Ab., 61: **soñulari**, 81: **soñu**.
soldadu / soldado, Ax.: **soldadu**, P. Ab., 123: **soldaduba**, Belap., II, 40: **soldado**.
- solo**, P. Ab., 68: **nic erein arren galgarauba soluan**.
solomo, P. Ab., 87: **solomuac**.
soltu, Belap., 82: **solthu ezpada**.
sonbrellu, P. Ab., 58: **sombrelluba**.
soñoko, P. Ab., 44, 45, 192: **soñoco**.
sosegu, Ax.: **sosegu**.
sostengu, Ax.: **sostengu**.
soto, Ax.: **soto**.
su, Belap., 84: **suya**, P. Ab., 50: **suba**.
subirano, Leiz., 216: **subiranoa**.
surzulo, P. Ab., 86: **surzuluac**.
suspirio, Leiz., 320: **suspirioz**.
sutondo, P. Ab., 66: **sutonduan**.
taillu, Ax.: **thailu**.
talo, P. Ab., 59: **talo ondo eguiña auspian**.
tellatu, P. Ab., 201: **buru-tellatuba**.
tentamendu, Ax.: **tentamendu**.
tentu, Ax.: **tentu**.
teologo, Ax.: **teologo**. Latinez **theologus**, -i, grekozko **theológos** hitzetik.
termino, Ax.: **termino**.
terzio, P. Ab., 151: **tercijuan**.
testamentu, Leiz., 306: **testamentu**, kasu honetan ez da **-mendu** amaiera nagusitzen ezta Lapurdin ere.
testigu, P. Ab., 80: **testiguba**.
testimonio, Leiz., 207: **testimonio**, Ax.: **testimonio**.
throno, ikus **trono**.
tinteru, P. Ab., 62: **tinteruba**.
tirano, Ax.: **tirano**. Latinez **tyrannus**, -i, grekozko **τύραννος** hitzetik.
titulu, P. Ab., 48: **titulu**.
to, Ax.: **tho**, bokatiboa.
tonto, P. Ab., 89: **tontotzarra**.
tormentu, P. Ab., 78: **tormentuz**.
tornu, Ax.: **tornu**.
tortxo, Belap., 141: **tortcho piztia eskian**.
totxu, P. Ab., 135: **tochuba**, olari dagokiola.

- trabailu**, Leič., 328: **trabailutan**, Ax.: **trabailu**.
trabu, Ax.: **trabu**.
trago, P. Ab., 44: **trago bat**.
tragotxu, P. Ab., 192: **tragochu bat**.
tramankulu, P. Ab., 139: **tramanculu**.
tratu, Ax.: **tratu**.
trebukamendu, Leič., 283: **trebucamendu**.
tronko, Ax.: **tronko**, P. Ab., 84: **gorputz au da arbola bat leguez, ceñec daucazan troncu ta adarrac**.
trono, Leič. 437: **thronoan iarria**. Latinez **thronus**, -i, grekozko **thrónos** hitzetik.
truju, P. Ab., 105: **ta nosbait jazoten jaquee eguraldi euritsu, ta truju gogorrac artuta, etortia ona gaba igarotera**.
txano, P. Ab., 45: **bere videco jancija da chano gorri bat ta bere ganian chapel esqurga berrogei urte euquico ditubana**.
txakurzulo, P. Ab., 134: **chacurzulua, olari dagokio**.
txilio, P. Ab., 99: **chilijoca**.
tximino, P. Ab., 95: **galdu gaitube arrotz ta erdaldunac, ta chimino egu-nic jarraitu gura deutsegu aen asmuei**, Ax.: **ximino**.
txinbo, P. Ab., 134: **chimbua, olari dagokio**.
txisillu, P. Ab.: 104: **chisilluban zamauba zabaldu**.
txistu, P. Ab., 130: **ao chistubaz**.
txito, P. Ab., 73: **miña dauca chito ezeo ta zolija**.
ugaraxio, P. Ab., 143: **ugarassijuac**.
uko, Ax.: **ukho**.
ulu, P. Ab., 177: **uluca / ulubetara**.
umo, Ax.: **umo**.
urgulu / urguillu, Leič., 330: **vrguluac**, Ax.: **urguillu**, Belap., II, 45: **hen urguilliac etcian merechi parté ukheitia Jesus Jaunaren ohoré egun hartan**.
urputzu, Ax.: **urputzu**.
urrikalmendu, Ax.: **urrikalmendu**.
urrikimendu, Leič., 323: **vrriquimendu**, Ax.: **urrikimendu**.
urzo / uso, Belap., II, 28: **ourço baten udurian**, Ax.: **uso**, P. Ab., 104: **usuac**.
usu, P. Ab., 83: **ce usutaraco**.
xahu, Leič., 287: **chahu**, Belap., 21: **moulde labur chahu bat**.
xehero, Ax. **xehero**.
xerlo, Ax.: **xerlo**.
xerto, Ax.: **xerto**.
ximiko, Ax.: **ximiko**.
ximino, ikus **tximino**.
xipizaro, Belap., 22: **chipiçaroan**.
xirio, Belap., 144: **pizten da chirioa**.
xito, Ax.: **xito**.
xoko, Belap., 143: **althare chocoan**. Ikus **zoko**.

- zafarradako, Ax.: zafarradako.**
zaku, Ax.: zaku, P. Ab., 59: zacu.
zamau, P. Ab., 104: zamauba.
zango / zanko, Ax.: zango, P. Ab., 192: ondo mardua dauca bere gurririja; cilbota chito esquerga ta urtena; zanco batzuc ondo lodi ta mamintsu-bac.
zapo, P. Ab., 94: zapua bere esaten deutsagu piztija atsitu zapalari.
zauritu, P. Ab., 77: buru zaurituba.
zauritxu, P. Ab., 49: zaurichuban.
zeio, P. Ab., 152: ascoria, azuelia, ceijua, laatrúa, ..., arotzarenak.
zekuru, Belap., II, 93: igaran cecuru gucietan.
zelo, Leič., 281: nola laincoaren zeloa badutén, Ax.: zelo.
zensu, Ax.: zensu.
zentru, Ax.: zentru.
zentzu, Ax.: zentzu.
zeñu, Belap., 145: cegnu danga airian erançunic galcen direnec, ergat.
- pl.
- zepo, P. Ab., 134: zutoiac edo cepuac, olari dagozkio.**
zopotillu, P. Ab., 134: cepotilluba, olari dagokio.
zerbitzu, Leič., 217, 285: cerbitzu, Ax.: zerbitzu, Belap., 81: Gincóaren cerbutchian, II, 8: bere cerbutchuco.
zeru, Ax.: zeru, P. Ab., 57: cerubetan, Belap., 18: celuco bazca.
zetakatu, P. Ab., 131: escu cetacatubac.
ziarzulo, P. Ab., 132: ciarzulora, olari dagokio.
zigulu, Leič., 436: ciguluac.
zillizio, Ax.: zillizio.
zimendu / zimentu, Ax.: zimendu, P. Ab., 59: cimentu onac daucazan echia.
zindo, P. Ab., 102: cindo-piña.
zinzo, P. Ab., 168: cinzo.
zipillu, P. Ab., 152: cipilluba, arotzarena.
zirujau, P. Ab., 48: cirujauba.
zisku, P. Ab., 88: zabaldu biar da ciscuba ta emon cerbait.
zoko, Ax.: zokho. Ikus xoko ta zokondo.
zokondo, P. Ab., 190: zocondo.
zoro, Leič., 334: hain çoro çarete, Spirituaz hassiric, orain haraguiaz acaba deçaçuen?, P. Ab., 51: ta zoro zoro zanzubez nequezale gaisuac.
zorro, P. Ab., 59: zorro andi bat buruban dabeela, 130: ló zorro gogorenian banago bere.
zoru, P. Ab., 94: oñetaco zoru sendodunari.
zozo, P. Ab., 180: zozo, txoria.
zuku, P. Ab., 89: zucubaz.
zulo, P. Ab., 48: zulo.
zurkulu, P. Ab., 99: zurculuric.
zurmallu, P. Ab., 152: zumalluba, arotzarena.

Leizarraga-ren lana ez dut osorik begiratu. Edozein modutan ere esan beharra dago haren liburutik aldatu diren hitzetan **-k-** agertzen denean **-kh-** irakurri behar dela.

Axularren berri Aita Luis Villasante-ren **Axular-en hiztegia**, Oñati 1973, delakotik jaso da, eta, horregatik, hiztegieleak darabilen ortografia berritua ezarri da, besteetan autorearena berarena errespetatu bada ere, eta gainera, ez da exenplurik jarri, horrelakorik nahi lukeenak han ugari aurki baititzake.

Badira zerrenda honetan azken bokaldun zenbait hitz bokalik gabeko alternantzia dutenak. Ikus **akordu, desertu, kontentamendu (kontentu), prestu** eta **pronto**, alboan **akort, desert, kontent, prest** eta **pront** dituztela, azkenen-goak normalki berbo baten inguruan multzoa eginik. Nafarroa Beherean bada **gomitu izan** ere, Lhande-ren hiztegian Bidarray-rako ikus daitekeenez **gomitu** 'invitation' parean duela, Hiribarren-en baitan **gomitatu** 'inviter', eta Nafarroako erdara zaharrerako **combit** sustantiboa dugu XV-garren mendean, gainera izkribu berean ezabaturik **comjt** ere irakur daitekeela, cfr. LD, 1 (1971), 75 eta 76 orr., latinez **convictus, -us** 'banquete'.

Ezkerraldean agertzen diren gidatzeko hitzen artean, **diptongo, ebanjelio, eskandalu/eskandalo, filosofo, katoliko, martirio, misterio, paralitiko, proselito, simbolo, teologo, tirano, trono**, eta abar, ezarri dira, Uztaritzeko bilkurretan nagusi ikusten zen joeraren arauera, baina Euskaltzaindiak erabaki baleza, latinak ere egiten zuen bezala, jatorriz grekozko hitzak zituzten **ph, th, y**, eta abar, gordetzea, **diphthongo, euangelio, skandalo philosopho, katoliko, martyrio, misterio, paralytiko, proselyto, simbolo, teologo, tyranno, throno**, eta abar, ipini beharko lirerateke.

Bilbon 1984-garreneko otsailean.

BIBLIOGRAFIA

Leiç.: **Leiçarragas baskische Bücher von 1571 (Neues Testament, Kalender und Abc)**, Estrasburgo 1900, Th. Linschmann eta H. Schuchardt-ek argitaratua. Hordago-k haren erretratuzkoa du: Donostia 1979.

Belap.: Athanase Belapeyre, **Catechima laburra eta Jesus-Christ goure Gincó jaunaren eçagutcia, salvatu içateco**, Pauven 1696. Ikus edizio kritikoa Jean Louis Davantek paratua, Bilbao 1983, edizio zaharraren erretratuzkoak ere badituela.

P. Ab.: Juan Antonio de Moguel, **El doctor Peru Abarca**, Durango 1881. Gerediaga elkartekoek eman zuten edizio erretratuzkoa ikus daiteke, Bilbao 1981.

Maister: Jesu-Kristen imitacionia Çuberouaco uscarala, herri beraurtaco apheç bateç, bere Jaun apheçcupiaren baimentouareki utçulia, Pauben 1757.

Lhande: Pierre Lhande S. J., **Dictionnaire basque-français**, tome I, Paris 1926.

LD: Letras de Deusto. Ricardo Ciérvide y Alfonso Irigoyen, “Estudio lingüístico de una carta del siglo XV en vascuence y en romance navarro”, **LD**, 1 (1971), 75-89 orr.